

SENTÈNCIA 21-01 DE 3 D'OCTUBRE DE 2001

Ponent : M.I. Sr. Josep Lluís VÀZQUEZ SOTELLO

ANTECEDENTS DE FET

I.-RESULTANT: Que celebrat el Judici Oral de la causa de referència el M. I. Tribunal de Corts dictà sentència en data 22 de febrer de 2001 amb la següent part dispositiva: "FALLEM: que hem de condemnar i condemnem a l'acusat Alfons P.A. com a responsable penalment en el concepte d'autor de dos delictes majors d'abusos deshonestos, amb la concurrència de la circumstància eximent incompleta d'estat d'alienació mental, a la pena de VUIT MESOS DE PRESÓ CONDICIONAL QUALIFICADA a seguir tractament psiquiàtric durant tres anys, i al pagament de les despeses processals causades.

En concepte de responsabilitat civil, condemnem a l'acusat Alfons P.A. a indemnitzar a Gemma P.C. en les quantitats de 549.543.- pessetes en concepte de despeses i 2.000.000.- de pessetes en concepte de *Pretium Doloris*.

Absolem de tota responsabilitat civil subsidiària pels fets d'autes a l'Escola Especialitzada Nostra Senyora de Meritxell i també, de la responsabilitat civil solidària, a la Companyia d'assegurances Le Patrimoine".

II.-RESULTANT: Que el precedent Fallo te com a premissa els fets provats que es transcriuen en el primer Resultant: "l'acusat Alfons P.A., nascut el dia 8 de juny de 1963 i sense antecedents penals, integrat en el programa anomenat A.G.E.N.T.A.S. (Agència de Treball amb suport) dintre de l'Escola especialitzada Nostra Senyora de Meritxell, el dia 24 de juliol de 1996 es trobava al local de dita agència dins de l'esmentada escola especialitzada quan es dirigí a Gemma P.C., de 19 anys d'edat i també alumne de la mateixa escola, i va efectuar-li tocaments als pits i el sexe per damunt de la roba, mostrant-li el seu penis en erecció a l'hora que li demanava de tenir relacions sexuals, sent rebutjat per na Gemma que sortí corrent molt espantada a cercar ajuda i refugi en la persona de l'administrativa del Centre escolar que es trobava en un despatx contigu al lloc dels fets.

Mesos més tard, el dia 20 de novembre de 1997 l'acusat Alfons P.A. trobant-se també en el centre de treball dins de l'escola especialitzada Nostra Senyora de Meritxell, va seguir a Maria N.J. J., de 24 anys d'edat i

també alumne de la mateixa escola, quan es dirigia als serveis i, un cop ja dins, va efectuar-li tocaments als pits i el sexe per damunt de la roba, mentre que li demanava de ser la seva núvia.

L'acusat Alfons P.A. pateix un retard mental i epilèpsia secundària, amb limitació de la seva capacitat intel·lectual, si bé amb suficient consciència i capacitat de discerniment entre el bé i el mal, tenint greument disminuïda la seva capacitat volitiva, sense arribar a la total anul·lació".

III.-RESULTANT: Que contra la citada sentència s'interposaren recursos per les representacions processals del condemnat Alfons P.A. i de la víctima Gemma P.C., els quals comparegueren davant aquesta Sala a defensar els seus recursos amb els fonaments que s'exposen en els corresponents escrits, que reproduïren a la Vista dels recursos i que després s'analitzen, compareixent també el Ministeri Fiscal i els recorreguts que impugnaren tots els recursos per les raons exposades en els seus escrits. I assenyalat dia per a la vista se celebrà amb la intervenció de totes les parts, procedint-se a nova prova pericial mèdica de tres psiquiatres que a més de ratificar els informes que ja havien emès davant el Tribunal de Corts contestaren a les preguntes que els hi formularen les parts, el Ministeri fiscal i el Tribunal, informant tots a continuació en recolzament de les seves respectives pretensions reproduint el ja sostingut en els seus escrits, realitzant-se també pel Tribunal preguntes al condemnat present al qual es concedí el dret a la darrera paraula, tràmits que complimentà en els termes que consten en l'acta aixecada, quedant seguidament els autes vistos per a dictar sentència.

FONAMENTS DE DRET

I.-CONSIDERANT: Que com ja s'ha expressat en els dos primers resultants, el *factum* en el que es fonamentà la sentència recorreguda està integrat per dos fets històrics, amb diferent transcendència en ordre a la responsabilitat civil. El primer consistí en que el processat Alfons P.A., nascut el 8 de juny de 1963, sense antecedents penals, integrat en el programa "Agència de Treball amb suport" en l'Escola Especialitzada Nostra Senyora de Meritxell, trobant-se al local de l'escola, el dia 24 de juliol de 1996 es dirigí a Gemma P.C., llavors de 19 anys i també alumna de la mateixa escola, efectuant-li tocaments en els pits i en el sexe per sobre la roba, mostrant-li el seu penis en erecció a l'hora que li demanava de tenir relacions sexuals, sent rebutjat per Gemma que sortí

corrents molt espantada a demanar ajuda, refugiant-se en la persona d'una administrativa del centre escolar que es trobava en un despatx contigu. El segon fet descrit consistí en que més d'un any després (la sentència diu mesos més tard), el 20 de novembre de 1997, el processat, trobant-se de nou en el centre de treball de la indicada escola especialitzada, seguí a Maria N.J. J., de 24 anys d'edat i també alumna de l'escola, quan es dirigia als serveis i una vegada dintre li efectuà tocaments en els pits i en el sexe per sobre la roba, "mentre li demanava de ser la seva núvia". La significació processal dels dos fets descrits és diferent perquè encara que els dos es descriuen en el Resultant de fets provats i la sentència condemna al processat com a responsable en concepte d'autor de dos delictes majors d'abusos deshonestos, únicament estableix indemnització a favor de Gemma P.C., guardant silenci respecte de la segona persona que segons els fets descrits podria ser considerada igualment agreujada, Maria N.J. J., no compareguda en la causa.

II.-CONSIDERANT: Que partint de la premissa expressada la sentència condemna al processat a vuit mesos de presó condicional qualificada i a seguir tractament psiquiàtric durant tres anys, així com al pagament de les costes processals i a les indemnitzacions que estableix a favor de Gemma P.C. en concepte de despeses i de "pretium doloris". Tot com a conseqüència que la sentència (tal com diu el Resultant de fets provats) aplica l'eximent incompleta d'alienació mental a l'apreciar que l'acusat "pateix un retard mental i epilèpsia secundària, amb limitació de la seva capacitat intel·lectual, si bé amb suficient consciència i capacitat de discerniment entre el bé i el mal, tenint greument disminuïda la seva capacitat volitiva, sense arribar a la seva total anul·lació". Com és lògic, els recursos, en lo fonamental, giren sobre aquesta declaració de la sentència reconeixent la greu disminució de les facultats mentals i volitives que pateix el processat i quines han de ser les seves conseqüències en ordre a la sanció dels seus actes. A aquest reconeixement de l'estat mental del processat s'hi ha d'afegir que per aute de 8 de març de 2000 de la Batllia havia estat declarat incapaç per a governar la seva persona i els seus béns, sotmetent-lo a la curatela dels incapacitats i que, a més de tenir un comportament infantil, la seva mare ha mort i el seu pare és d'edat avançada, mancant de mitjans per a vigilar i protegir al seu fill Alfons, comptant únicament amb les ajudes institucionals que ha rebut tant ell com l'agreujada.

III.-CONSIDERANT: Que abans d'analitzar els problemes de fons dels recursos és necessari resoldre la

qüestió plantejada per la representació del processat, relativa a la vulneració del dret constitucional de defensa i del principi de legalitat. La vulneració consistiria en que havent estat declarat Alfons P.A. incapaç per a regir la seva persona i bens, amb submissió a la guàrdia i custòdia del tutor o curador, no s'ha procedit en forma legal a designar el seu advocat defensor, ja que tindria que haver-se requerit al curador per a que, com a legal representant del processat, pogués prendre part en la causa i realitzar la designació de l'advocat defensor, sent un acte viciat quan després del processament es requereix al processat a realitzar aquella designació, pel que es va sol·licitar la nul·litat de les actuacions des de que es va produir incorrectament la designació de l'advocat defensor. A aquella petició s'han oposat totes les altres parts, així com el Ministeri Fiscal. La Sala ha de desestimar la petició perquè no s'ha produït cap lesió en el dret a estar representat i assessorat (defensat) per un advocat de confiança, com és el que ha actuat durant la tramitació de la causa, primer davant la Batllia, en la instrucció, després davant el Tribunal de Corts, en la preparació i celebració del judici oral, amb proposició i pràctica de prova, i finalment davant aquesta Sala, informant en l'acte de la vista dels recursos, desenvolupant el seu encàrrec amb eficiència com en resulta de les actuacions. Anul·lar les actuacions processals, reposant-les al moment del sumari en el que és va acordar el processament, no tan sols mancaria de tota utilitat pràctica per a la defensa del processat (ja que ha comptat amb defensa tècnica satisfactòriament desenvolupada durant tota la causa sense que és pugui assegurar que qui la realitzés de nou ho faria amb superior competència o eficàcia) sinó que seria un expedient dilatori que redundaria en perjudici per al processat i pels altres afectats per la causa, amb greu retràs per la resolució d'uns fets que es remunten a l'any 1.996 retardant també l'aplicació de les mesures de seguretat i de protecció del processat establertes en la sentència.

IV.-CONSIDERANT: Que l'examen dels motius de fons dels recursos ha de començar per analitzar i valorar en el plano jurídic-penal les malalties mentals que pateix el processat així com la seva influència en la exoneració o atenuació de la seva responsabilitat criminal. La sentència, com s'ha dit, reconeix que el processat pateix (i patia quan els fets) "un retard mental i epilèpsia secundària, amb limitació de la seva capacitat intel·lectual (encara que amb capacitat de discerniment entre el bé i el mal) tenint greument disminuïda la seva capacitat volitiva (encara que sense arribar a la seva total anul·lació). Amb base en aquella personalitat del

processat la sentència el condemna aplicant una eximent incompleta d'estat d'alienació mental. La sentència explica en el seu quart Considerant que segons els informes dels metges-psiquiatres que dictaminaren en el judici, el processat Alfons P.A. pateix un retard mental de tipus mig amb epilèpsia (secundaria a una lesió cerebral) que disminueix clarament la seva capacitat intel·lectual, conservant en canvi la capacitat per distingir el bé i el mal, "tenint limitada la seva capacitat volitiva amb greus dificultats per sotmetre o dominar els seus impulsos en el camp de la sexualitat", conclusions del Dr. MEDINA que son compartides pel Dr. ARGULLÓS, els quals coincideixen -diu la sentència- en afirmar que l'acusat, malgrat tenir limitada la seva capacitat intel·lectual, "sap el que ha fet i sap que està malament", tenint més greument limitada la seva capacitat volitiva, malgrat el qual la sentència no considera que el patiment de l'Alfonso pugui incloure's dintre de l'estat d' "alienació o trastorn mental", a no ser com a excepció incompleta, sent aquesta la qüestió més important a resoldre.

V.-CONSIDERANT: Que certament, com posa de relleu doctrina molt autoritzada del dret penal, la malaltia mental com a eximent (o atenuant) de la responsabilitat penal i les mesures a adoptar amb els irresponsables, constitueixen un dels problemes més actuals i inquietants de la justícia penal. És propi del dret penal modern concedir major atenció a l'estudi de la personalitat del delinqüent, utilitzant els progressos de les ciències antropològiques, biològiques i mèdiques. La psiquiatria moderna ha estès considerablement el concepte de les malalties mentals i els juristes poden veure amb alarma el creixent augment d'irresponsables que han comès fets d'extrema gravetat. El senzill esquema de l'antic dret penal distingint solament tres classes de malalts mentals (*mentecaptus, furiosus i dementes*, que en alguns Codis antics, com *Las Partidas del Dret espanyol*, és deien "bojos", "furiosos" i "desmemoriats") s'ha complicat enormement pel progrés de la moderna ciència frenopàtica, que ha tipificat multitud de patiments d'origen divers i conseqüències (les psicosis, les oligofrènies, les psicopaties). Però el problema més difícil és el que es presenta tècnicament en l'ordre jurídic-penal. La dificultat és per al legislador, al tractar de trobar una fórmula que pugui ser aplicada després pels Jutges i Tribunals. Els Codis penals utilitzen amb freqüència l'expressió "enajenació" o "alienació" mental. Però ambdues expressions al·ludeixen a un trastorn mental profund i permanent referit a una persona que "està fora de sí", existint altres trastorns que sense tenir aquelles característiques afecten profundament a les facultats

intel·lectes i volitives de la persona de manera que poden eximir o atenuar la seva responsabilitat. Per això que els Còdis penals moderns hagin hagut de completar el concepte d'embogiment o alienació mental amb altre caracteritzat per la seva possible duració provisional, temporal o transitòria, encara que equiparable en els seus efectes al trastorn permanent. Aquesta va ser la fórmula acollida pel Codi Penal espanyol de 1.932 (proposada per un destacat metge psiquiatra) del "trastorn mental transitori", que, podent obeir a varies causes, exclou també la responsabilitat penal si el fet delictiu es comet sota els seus efectes, sempre que no hagi estat provocat intencionadament per l'agent. Aquesta mateixa orientació és la que ha guiat al Codi penal andorrà que en el seu art. 19.2, declara exempta de responsabilitat criminal qui comet el fet delictiu en estat d' *"alienació mental o trastorn mental transitori"* incloent encara la doble exigència de *"no provocats intencionadament"* i que el *"privi totalment de les seves facultats intel·lectives o volitives"*. Amb la fórmula legal, que és presta a crítiques des del punt de vista psiquiàtric, es pretén donar als Jutges i Tribunals uns criteris d'actuació suficientment flexible per a que la fórmula legal de l'exenció pugui aplicar-se a cada cas concret de manera satisfactòria. Els Tribunals d'Andorra ja han fet aplicació d'aquests conceptes en diverses ocasions, com pot veure's en les SS.TC. de 6.6.1991; 19.12.1991 o STS. Sala Penal, 15.5.1992. Tractant d'harmonitzar els dos conceptes legals amb la tipologia de la psiquiatria moderna podem dir que dintre de *"l'alienació"* o *"embogiment"* s'inclouen els conceptes vulgars de *"bogeria"* i *"imbecil·litat"* o, més tècnicament, les *"psicosis"* i les *"oligofrènies"*, mentre que les *"psicopatologies"* no és reconduïen tan fàcilment a aquestes categories legals. La *"psicosis"* és un trastorn mental profund i permanent, no transitori, que acostuma a alterar profundament fins a les arrels de la personalitat. Entre les *"psicosis"* s'inclouen la maníaco-depressiva, la paràlisi mental progressiva, la demència senil, l'esquizofrènia, la epilèpsia i altres, podent obeir a causes endògenes o exògenes (fins i tot l'abús de l'alcohol com en la dita *"síndrome de Korsakof"*, i avui propiciades per les toxicomanies). Malgrat ser un trastorn mental profund i durador, en les *"psicosis"* poden presentar-se *"interval·ls lúcids"*, en els quals l'exempció de responsabilitat podria deixar de ser aplicable. El terme psiquiàtric *"oligofrènia"* (utilitzat en la present causa) es refereix a un insuficient desenvolupament de la intel·ligència o capacitat intel·lectiva del subjecte i dintre d'aquelles ha estat tradicional distingir varis graus o categories, de major a menor: idiotes, imbecils, dèbils mentals i simplicitat intel·lectual, sent necessari examinar pericialment en cada cas en quin grau és troba

l'agent per a decidir si li abasta la plena exempció de responsabilitat penal o només la seva atenuació. És important assenyalar l'observació realitzada en la vista oral pel psiquiatra Dr. MEDINA en el sentit que la tradicional equiparació de la capacitat mental d'una persona oligofrènica adulta referint-la a la que correspondria a un nen (vg. a un adult oligofrènic de 35 anys se l'equipara a la intel·ligència d'un nen de vuit anys) és un criteri avui abandonat, perquè l'experiència demostra que avui un nen de vuit anys o deu anys és capaç de realitzar amb un ordinador una quantitat d'operacions que ni remotament podria fer ni entendre aquell adult oligofrènic, que pot ser incapaç per sumar o restar. Finalment, les "psicopaties" és refereixen, amb una enorme varietat de graus i manifestacions, a trastorns o desviacions permanents de la personalitat però que afecten fonamentalment al caràcter sense una greu incidència en el camp cognitiu o volitiu (encara que aquest aspecte de la responsabilitat penal dels psicòpates també està sent revisat per la més recent psiquiatria). Que no es fàcil harmonitzar les exigències de la legislació penal i de la practica dels Tribunals amb les conclusions de la ciència frenopàtica ho demostra que els legisladors han tractat de sortir d'aquest problema utilitzant diverses formules que els penalistes (Anton Oneca i Jiménez de Asúa) solen classificar en formules psiquiàtriques o biològiques (l'adoptada pel Codi Penal andorrà i abans pel Codi espanyol de 1.932 i de 1.973 així com per l'austriac), formules psicològiques (adoptada pel Codi alemany) i una combinació de formula psiquiàtric-psicològic-jurídica (Codi suís). La dificultat de trobar un concepte que satisfaci les exigències psiquiàtriques, legals i judicials, ho demostren les legislacions que han tingut que canviar la formula, com ha succeït amb el més recent Codi Penal espanyol que ha abandonat els dos conceptes d'alienació i trastorn mental transitori reemplaçant-los per una formula més flexible, que no remet a cap concepte mèdic concret, sino que utilitza la expressió "qualsevol anomalia o alteració psíquica" que no permeti a l'agent "comprendre la il·licitud del fet o actuar conforme a aquesta comprensió", havent-se de destacar que com la formula comprèn alternativament les dues expressions *comprendre* o *actuar*, en clara referència a que l'exempció es pugui admetre igual en els casos en els que el subjecte manqui de capacitat volitiva en la seva actuació.

VI.-CONSIDERANT: Que amb les indicacions esquemàtiques que antecedeixen és precís descendir al cas concret i analitzar la personalitat del processat a la llum de l'informat pels Metges psiquiatres que han dictaminat en el judici oral i han informat de nou davant aquesta Sala en

la vista dels recursos. La sentència, prenent com a base els informes pericials, diu a aquest respecte que el processat pateix un retard mental de tipus mitjà amb una epilèpsia derivada d'una lesió cerebral soferta en la seva infància, que disminueix clarament la seva capacitat intel·lectual encara que manté la capacitat per a distingir entre el bé i el mal, reconeixent expressament que *"té limitada la seva capacitat volitiva amb greus dificultats per dominar i sotmetre els seus impulsos en el camp de la sexualitat"*, assenyalant que aquelles conclusions són compartides pels dos perits. I és aquí on radica precisament la qüestió de la personalitat penal del processat. Segons resulta de l'acta del judici oral, tal com afirma la sentència i segons s'ha pogut constatar en la vista del present recurs, el processat Alfons P.A. pot contestar correctament a lo que se li pregunta; sap conduir-se en la vida de relació; saluda correctament al carrer a les persones que coneix; sap que lo que va fer està malament i va manifestar al Tribunal la seva decisió de no tornar a cometre actes similars. Per lo tant, és una persona relativament conscient i amb una certa capacitat de discerniment. Però la dificultat no radica en la seva limitada capacitat intel·lectiva, sinó en *"la seva greu dificultat per sotmetre i dominar els seus impulsos sexuals"*, com reconeix la sentència. Sobre aquest extrem els perits metges informants Drs. Planas, Argullós i Medina Vicioso (que ha desenvolupat especialment aquest punt en la seva condició d'especialista en psiquiatria del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya), després de l'examen psiquiàtric del processat i de recordar el seu patiment meningo-encefàlic amb crisis epilèptiques generalitzades, que evidenciaren l'existència d'un focus epileptogen, tenint que ser sotmès el processat a controls successius i a tractaments farmacològics, amb trastorns de comportament i internament en centres de paraplègics, el caracteritzen com a epilèptic amb retard mental i trastorn de la personalitat, fent seus els informes del Drs. Argullós, Dr. Lluc i Dr. Cabeza. I si bé reconeix que manté cert domini de la vida ciutadana i que el seu estat de consciència és lúcid, comprenent les qüestions per les que se li pregunta, afegeix que en quant a la seva vida instintiva i singularment en l'aspecte sexual, és incapaç de mantenir el control adequat propi de qualsevol persona de comportament normal. Concretant més aquest extrem el Perit il·lustra gràficament sobre el que és diu en el seu informe *"el seu dret a tenir núvia i canalitzar la seva activitat sexual (sense descartar que donava la seva vitalitat tingui un instint sexual vigorós, com freqüentment succeeix en aquests malalts)"*. Després d'insistir en que en el processat destaca *"un defecte d'intel·ligència moderat situable en una debilitat mental profunda"* i que va patir

una greu afecció cerebral en els primers mesos de vida, tipificable com una meningoencefalitis que influí de manera determinant en el seu desenvolupament existencial afectant el camp motor (hemicòs dret), i al desenvolupament mental, ocasionant una epilèpsia derivada de la lesió cerebral, els Perits destaquen que en la personalitat del processat l'important i decisiu no es la possible comprensió de lo lícit i de lo il·lícit o de lo normatiu i lo antinormatiu sinó *el fet de no poder sotmetre o dominar els seus impulsos (singularment el sexual) i adequar la seva conducta a la norma, com a conseqüència de la seva capacitat volitiva molt limitada*. Ratificant el seu informe en la vista dels recursos i contestant a les preguntes que se li van formular, el Metge psiquiatra Dr. Medina manifestà que "dubtava que Alfons P.A. en el moment dels fets amb Gemma tingués present la il·legalitat del que anava a fer" i en la seva opinió "no tenia consciència que fos a transgredir les normes de convivència" perquè l'únic que va fer va ser tractar de voler a la Gemma com la seva núvia demostrant-li els seus desigs d'entaular relacions serioses amb ella mitjançant l'abordatge sexual iniciat. A altres preguntes el Perit explicà que amb aquests pacients, quan han de romandre internats, "cal donar-les-hi píndoles" per atenuar i reduir els seus impulsos sexuals, sobre tot si conviuen amb altres pacients amb retard mental que no poden reaccionar o defensar-se adequadament. Cal destacar que els informes pericials mèdics serviren de base a lo que després informà el Ministeri Fiscal quan va dir gràficament que a "l'Alfonso li agradava la Gemma i la volia com a núvia; però a l'Alfonso no se li va ocorre convidar-la a sopar, a passejar o al cinema ni tampoc se li va ocorre enviar-li flors ni regalar-li una rosa i un llibre per Sant Jordi, sinó que la forma de declarar-li el seu amor va ser proposar-li immediates relacions sexuals". Però si es parteix d'aquesta base, avalada pels informes pericials, no s'encerta a comprendre com poden sol·licitar-se les importants condemes que imposà la sentència.

VII.-CONSIDERANT: Que l'exempció de responsabilitat penal d'un malalt, amb facultats mentals limitades, encara que tingui capacitat pel discerniment, si te eliminades o molt limitades les seves facultats volitives en quant a la seva vida instintiva, i singularment en quant al seu instint sexual, és defensable dintre del Codi Penal andorrà ja que el ja citat art. 19,2 exclou d'aquella responsabilitat a qui comet un fet delictiu "en estat d'alienació mental o trastorn mental transitori no provocats intencionadament" de tal manera que "li privi totalment de les seves facultats intel·lectes o volitives", sent això últim el que ha quedat provat que succeeix al processat Alfons P.A. dintre de l'abast

alternatiu de la fórmula legal. D'igual manera que no pot condemnar-se com delinqüent "l'alienat", vulgarment dit "boig", que no ha pogut codificar en la seva consciència la distinció entre el bé i el mal, lo lícit i lo il·lícit, ni tan sols a un nivell elemental, tampoc pot condemnar-se com a delinqüent a qui, malgrat tenir aquella capacitat elemental de discerniment, no és capaç de resistir o controlar els estímuls que afecten a un instint primari com és el sexual i no per falta d'enteniment (el processat Alfons va creure que la seva proposició a la Gemma era la forma de declarar-li el seu amor) sinó per absència de la necessària capacitat volitiva per a controlar el seu instint despertat pel estímulo que la Gemma va representar. Però aquest plantejament ens condueix a un altre fonamental aspecte de l'assumpte: si degut a aquella absència de capacitat volitiva el processat no ha de ser condemnat, la seva absolució es traduiria en una situació de llibertat incompatible amb la necessària protecció dels qui han estat les seves víctimes o poden tornar a ser-ho: Gemma P.C., la Maria N.J. i qualsevol altra dona que hagi de relacionar-se amb el processat, especialment si també manca de la plenitud de facultats mentals. L'absència de condemna ha de ser substituïda per l'aplicació de mesures de seguretat i de protecció (del processat però també de les seves possibles víctimes) que compleixin la funció que en una situació de normalitat hauria de complir la pena. En aquest sentit el Codi Penal andorrà ofereix una solució *ad hoc* quan en l'art. 20 disposa que en el cas que si apliqui l'exempció de responsabilitat de l'art. 19,2 (alienació o trastorn mental) ordenarà l'internament de l'interessat en un centre adequat pel temps i en les condicions que és determinin mentre duri la malaltia (amb la possibilitat de modular l'execució de la mesura en funció dels informes mèdics que periòdicament ha de transmetre el centre al Tribunal), com ja disposà la Sentència d'aquesta Sala de 15.5.1992. Com a conseqüència de tot lo raonat, procedeix acollir el recurs del processat solament als efectes de substituir la pena imposada per les mesures de seguretat i de protecció que és concretaran en la part dispositiva d'aquesta sentència.

VIII.-CONSIDERANT: Que la següent qüestió a resoldre és la relativa a la responsabilitat civil pel fet il·lícit comès pel processat i les indemnitzacions que la sentència estableix a favor de la víctima. L'art. 72 del Codi Penal andorrà disposa que en el cas que es declari l'exempció de responsabilitat penal per les causes que estableix l'art. 19 (el qual núm. 2 contempla la malaltia mental) el Tribunal, al dictar sentència absolutòria, a instància de la persona perjudicada, podrà fixar les responsabilitats civils corresponents. La necessària

"instància de la persona perjudicada" ha existit respecte de Gemma P.C., no així respecte de Maria N.J., per lo qual la sentència apel·lada no inclou cap pronunciament respecte a aquesta. La sentència estableix dues indemnitzacions a favor de Gemma o dels seus legals representants, dues indemnitzacions, una de 549.543 pts., per despeses, i altra de 2.000.000 de pts. pels patiments (*pretium doloris*). En relació amb aquesta segona indemnització els Perits informants no és mostraren plenament d'acord a l'hora d'establir si hi hagué relació de causa-efecte entre els abusos realitzats sobre ella pel processat (descrits en el segon Resultant d'aquesta sentència) i l'agreujament posterior del seu estat de salut. Els tres informants coincidiren en qualificar l'empitjorament com un "brot psicòtic" i en considerar-lo "recuperable a l'estat anterior de la pacient" però en quant a la relació de causalitat entre aquell brot psicòtic i l'abús del processat no pot considerar-se que aquella causalitat estigui categòricament establerta, ja que mentre el Dr. Planas considerà el fet jutjat com a "desencadenant", el Dr. Argullós el considerà només com "agreujant" i pel Dr. Medina "no estava clar" aquella suposada relació de causalitat, donat que els malalts com Gemma, són de naixement segons informà el citat Perit metge ("Gemma va nàixer així i morirà així"). Els Perits també discreparen en relació a si convenia que el tractament de la pacient es realitzés recuperant el seu anterior entorn o en un centre allunyat. Davant lo resolt i argumentat per la sentència, en el recurs interposat a nom de l'agreujada Gemma es pretén que el Tribunal concedeixi més valor a l'informe del perit de la part, Dr. Planas, que a l'informat pels altres dos perits, pretensió a la que no s'adverteix raó per accedir-hi. Menys encara es pot atendre la petició realitzada davant aquesta Sala i en l'acte de la vista que "s'han de depurar les responsabilitats civils", com si la sentència no hagués complert ja aquesta comesa a l'establir les indemnitzacions i com si en aquest àmbit de l'acció fos procedent una actuació inquisitiva per part del Tribunal. A més, seria objectiu i equànim, argumentar que els abusos (descrits en la sentència) no tingueren una especial intensitat ni una perllongació com per desencadenar un brot psicòtic, el qual, per altra part, podria ser una derivació o complicació de la pròpia malaltia mental. A lo que cabria afegir que el fet jutjat es remunta a l'any 1.996 sense que en el transcurs dels cinc anys transcorreguts n'apareixi provat que s'han presentat complicacions en el patiment de l'interessada que pugui atribuir-se en relació de causalitat clara i manifesta a aquells abusos deshonestos de 1.996. Per altra part, les elevades indemnitzacions sol·licitades per l'acusació particular comprenen partides no justificades i altres que son càlculs estimats

realitzats per la part, així com "despeses futures", reclamacions que contrasten amb l'altra agreujada, pel segon fet delictiu, de la mateixa naturalesa i entitat, que no ha reclamat cap indemnització. Per totes les raons exposades -acceptant els raonaments de la sentència en el seu 6º considerant, que es donen per reproduïts- no és possible accedir a les peticions de més sumes indemnitzadores que les establertes en la sentència

IX.-CONSIDERANT: que pel que respecta la responsabilitat civil subsidiària de l'Escola Especialitzada Nostra Senyora de Meritxell i solidàriament amb ella la de la Cia. d'assegurances LE PATRIMOINE, la Sala accepta els encertats raonaments continguts en el 8è Considerant de la Sentència, els quals es donen per reproduïts en vistes a la brevetat, confirmant també en aquest extrem la sentència recorreguda.

X.-CONSIDERANT: que com a conclusió de tot l'exposat s'està en el cas d'estimar el recurs interposat en nom i representació del processat Alfons P.A. únicament en l'extrem relatiu a declarar-lo exempt de responsabilitat penal per aplicació de la circumstància d'alienació i trastorn mental tipificada en l'article 19.2 del Codi Penal, acordant que, de conformitat amb l'autoritzat per l'article 20 del Codi Penal andorrà, les penes establertes en la sentència siguin substituïdes per l'aplicació de les mesures de seguretat que es concreten en la part dispositiva d'aquesta sentència, confirmant la resta en tots els seus extrems, havent de ser declarades d'ofici les costes processals causades en els presents recursos d'apel·lació donades les circumstàncies que concorren.

Vistes la Constitució, El Codi Penal, el Codi de Procediment Penal, la jurisprudència d'aplicació, i altres fonts del Dret del Principat d'Andorra,

La Sala Penal del M.I. Tribunal Superior de Justícia d'Andorra,

D E C I D I M

1.-Desestimar el recurs d'apel·lació interposat en interès de Gemma P.C..

2.- Estimar el recurs interposat en interès del processat Alfons P.A. únicament en l'extrem de declarar que dit processat, al cometre els abusos deshonestos pels que ha estat jutjat, es trobava sota els efectes d'una situació de trastorn mental prevista en l'article 19,2 del Codi Penal andorrà, la qual si bé no li impedia portar una vida

de relació ni anul·lava per complet la seva capacitat intel·lectiva i de discerniment, restringia greument les seves facultats volitives, impeding-li controlar els seus instints sexuals.

De conformitat amb l'autoritzat en l'article 20 del Codi Penal andorrà, les penes establertes en la sentència se substitueixen per la mesura de seguretat consistent en el tractament adequat del processat Alfons P.A., DURANT tres anys i vuit mesos, durant els quals haurà de ser sotmès a la vigilància necessària per a evitar la repetició de fets com els que han estat objecte d'aquesta causa o d'altres de similars i de qualsevol altre delictes. El Tribunal a qui correspongui l'execució tindrà compte que li siguin remesos els informes mèdics que acordi, amb la periodicitat que ordeni, en ordre a conèixer l'evolució del pacient i a l'eventual substitució per altres mesures guaridores més adequades, tal com estableix el citat precepte.

3.- Confirmar en tots els demés pronunciaments la sentència recorreguda, dictada en la causa 2-1/98 pel Tribunal de Corts en data 22 de febrer de 2001.

4.- Declarar d'ofici les costes corresponents als presents recursos

5.- Retornar la Causa al M. Iltre. Tribunal de Corts, amb certificació de la present Sentència, per al seu compliment i execució.

Així, per aquesta nostra sentència, definitivament jutjant, ho manem i signem.